

Aktywizacja społeczności na obszarach cennych przyrodniczo*

Anna Goliszek¹, Agnieszka I. Baruk², Anna Iwanicka¹, Anna Szymanowska²

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie,

¹ Katedra Zarządzania i Marketingu, ² Instytut Hodowli Zwierząt i Ochrony Bioróżnorodności
ul. Akademicka 13, 20-950 Lublin; anna.szymanowska@up.lublin.pl

Przemiany społeczno-ekonomiczne, jakie obserwuje się w Polsce w okresie ostatnich kilkunastu lat, spowodowały zmianę w sposobie postrzegania i zarządzania zasobami naturalnymi. Troska o środowisko naturalne jest ważnym działaniem na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, wynikającym z wpływu jakości środowiska na jakość życia mieszkańców tych obszarów. Przedsięwzięcia podejmowane na rzecz ochrony posiadanych krajowych zasobów naturalnych wynikają również ze zobowiązań, jakie są wyznaczone przez Wspólnotę Europejską (Gwiadowicz, 2010).

Rozwój cywilizacyjny przybierający na sile pod wpływem postępu technicznego i informacyjnego oraz procesu globalizacji przyczynia się do powstawania nieznanych dotąd problemów i ryzyk we wszystkich wymiarach życia człowieka. Zagraża on również jego środowisku naturalnemu, które jest nadmiernie eksploatowane i degradowane. To powoduje, że zasoby różnorodności biologicznej i walory krajobrazowe, będące częścią dziedzictwa przyrodniczego społeczeństw, są w coraz większym stopniu narażone na niebezpieczeństwo. Ograniczenie degradacji środowiska oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej stają się jednym z prio-

rytetowych zadań stojących przed ludzkością. Skuteczna ochrona zasobów przyrody wymaga bezpośredniego i aktywnego zaangażowania się wszystkich podmiotów życia społecznego, w tym także społeczności lokalnych i osób tymczasowo przebywających na danym terenie.

Celem niniejszego opracowania jest przybliżenie problematyki znaczenia aktywizacji społeczności na obszarach cennych przyrodniczo w procesie ich ochrony i rozwoju.

Obszary przyrodniczo cenne i ich ochrona

Obszary cenne przyrodniczo to „obszary cechujące się znaczącymi wartościami przyrodniczymi abiotycznymi i/lub biotycznymi, najczęściej wrażliwe na przekształcenia lub zagrożone przekształceniami” (Cieszewska, 2008). Tak szeroka definicja pozwala zakwalifikować do wspomnianej kategorii obszarów zarówno te, które są objęte prawną ochroną, jak również takie, których prawo nie chroni ale posiadają duże walory przyrodnicze. Obszary te różnią się stopniem przekształcenia antropogenicznego. Obok zbiorowisk naturalnych występują półnaturalne, które w minimalnym stopniu podlegają działaniu człowieka i najczęściej są wykorzystywane jako ekstensywne pastwiska. Tereny te, mimo że posiadają unikatowe walory, stanowią równocześnie miejsce życia, pracy, działalności gospodarczej i rekreacji dla społeczności lokalnej. Są także ważnym miejscem odpoczynku dla turystów. Ze względu na to, że eksploatacyjna gospodarka prowadzona przez człowieka może w sposób nieodwracalny zniszczyć cenne przyrodniczo zasoby, wyzwaniem staje się ich rozwój i ochrona. Ochrona po-

*Praca wykonana w ramach projektu „Kierunki wykorzystania oraz ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego rozwoju” współfinansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach Strategicznego programu badań naukowych i prac rozwojowych „Środowisko naturalne, rolnictwo i leśnictwo” – BIOSTRATEG, nr umowy: BIOSTRATEG2/297267/14/NCBR/2016.

lega na „podejmowaniu bądź zaniechaniu działań umożliwiających zachowanie lub przywrócenie równowagi przyrodniczej, w szczególności poprzez racjonalne kształtowanie środowiska i gospodarowanie jego zasobami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz przeciwdziałania zanieczyszczeniom” (Wielawska, 2011). Wyzwaniu temu można sprostać jedynie dzięki aktywizacji całego środowiska społecznego, które w trosce o przyrodnicze dziedzictwo zmobilizuje wszystkie swoje zasoby. Mobilizacji tej sprzyja tworzenie instytucjonalnych i prawnych warunków dla udziału obywateli, ale także grup społecznych i organizacji pozarządowych w procesie ochrony i rozwoju środowiska (Górska i in., 1998). Mobilizacja potencjału społecznego dla celów ochrony środowiska wymaga edukacji proekologicznej, budzenia świadomości i wrażliwości ekologicznej, budowania etyki zachowań wobec środowiska.

Pewne przygotowanie w tworzeniu inicjatyw ochrony terenów cennych przyrodniczo można odnaleźć w założeniach zorganizowanej Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, która została wprowadzona na obszarze państw całej Unii Europejskiej. Sieć Natura 2000 w swoich działaniach promowała nie tylko aspekty przyrodnicze, ale również lokalne uwarunkowania społeczno-ekonomiczne z uwzględnieniem dobra przyszłych pokoleń (Makomaska-Juchiewicz i Tworek, 2003). Opinie lokalnej społeczności w zakresie wdrażania programu Natura 2000 nie są jednoznacznie pozytywne. Padają stwierdzenia o naruszaniu własności prywatnej, co może być zagrożeniem dla rozwoju regionalnego i lokalnego, a w konsekwencji doprowadzić do braku efektywności w ochronie tych obszarów (Jermaczek i Pawlaczyk, 2004; Grodzińska-Jurczak i Cent, 2010).

Istota aktywizacji i aktywności obywatelskiej

Termin „aktywizacja” (z łac. *activus* – „czynny”) według „Słownika wyrazów obcych” Kopalińskiego (2007) oznacza „wzmożenie, ożywienie działalności”. Aktywizacja może mieć charakter indywidualny i społeczny. W wymiarze indywidualnym jest ona charakteryzowana między innymi przez Sicińskiego (1988), który wskazuje, że jest to „świadome i celowe działanie zmierzające do zmiany stylu życia” czy Milczarek

(1997), według której ma ona wpływ na proces adaptacji do zmieniającej się rzeczywistości społecznej. W wymiarze społecznym jest natomiast rozumiana jako świadome i zintensyfikowane oddziaływanie na otoczenie społeczne, które jest ukierunkowane na jego przekształcenie z korzyścią dla jednostek i społeczeństwa (Knop, 2016). Bąbska i Rymśa (2014) dodają natomiast, że jest ona formą mobilizowania do samozaradności indywidualnej i wspólnotowej, wyzwalań oraz wzmocnienia potencjału rozwojowego społeczeństwa. Na aktywizację można zatem patrzeć jako na oddolną inicjatywę (jest efektem wychowania i socjalizacji) lub jako na działania odgórne, włączające jednostki i społeczność lokalną w proces zarządzania potencjałem środowiskowym (jest efektem działań podejmowanych przez organizacje i instytucje o zasięgu lokalnym, krajowym, a nawet globalnym). Jest ona też wynikiem działania motywatorów wewnętrznych (niezaspokojone potrzeby lub dążenie do realizacji wartości) bądź zewnętrznych (adaptacja do zmieniających się warunków społecznych, przyrodniczych, politycznych, gospodarczych). Źródła aktywizacji są zróżnicowane, w związku z tym należy pamiętać, że w celu mobilizacji jak największej części społeczności instrumenty aktywizujące muszą być również zdywersyfikowane.

Widocznym efektem aktywizacji jest aktywność (Psyk-Piotrowska, 2011). Pojęcie to w literaturze przedmiotu jest rozpatrywane na wielu płaszczyznach, w tym na płaszczyźnie prywatnej (rozwoju osobistego), publicznej (aktywności społecznej) i politycznej (aktywności politycznej). Aktywność społeczności lokalnej wyraża się w aktywności obywatelskiej. Można ją zdefiniować jako aktywność „jednostek (obywateli), będącą wynikiem indywidualnych motywów lub oddolnych inicjatyw społecznych, nastawioną na realizację interesu społecznego (dobra wspólnego), podejmowaną ze świadomością praw i zobowiązań wynikających z funkcjonowania systemu demokratycznego” (Klamut, 2013). Taka szeroka definicja aktywności obywatelskiej pozwala wyodrębnić dwa jej rodzaje: polityczną i społeczną. Aktywność polityczna obejmuje działania pozwalające na partycypację we władzy. Jest rozumiana jako uczestnictwo w wyborach, przynależność do partii politycznych, zaangażowanie w działalność

trzeciego sektora itd. (Stypułkowski, 2012). Aktywność społeczna natomiast obejmuje działania dobrowolne, bezinteresowne i celowe na rzecz wspólnoty (Mularska-Kucharek i Świątek, 2011). Społeczność obszarów przyrodniczo cennych może zatem angażować się w działania na rzecz ich ochrony i rozwoju zarówno na płaszczyźnie politycznej, współuczestnicząc za pomocą instytucji demokratycznych w podejmowaniu decyzji i realizacji wspólnie określonych projektów z tego obszaru, jak też poprzez działania oddolne, *non-profit* podejmowane na rzecz wspólnoty, a wynikające ze świadomości i wrażliwości dotyczącej potrzeb środowiska.

Z kolei Tyszkowa (1990) uważa, że termin „aktywność” można rozpatrywać jako cechę osobowości (która przejawia się w gotowości do zajmowania się problemami społecznymi) lub zespół konkretnych zachowań jednostki (poprzez które realizuje ona swoje dążenie do oddziaływania na otoczenie). W pierwszym znaczeniu aktywność może być utożsamiana ze skłonnością do zachowań altruistycznych czy służbą na rzecz innych, w drugim zaś z dążeniem do wywierania wpływu czy władzą. Michalik (1998) rozpatruje natomiast zagadnienie aktywności społecznej pod kątem zasięgu działań, dzieląc je na działania jednostki na rzecz: drugiego człowieka, wspólnoty lub grupy, idei, procesów, programów, ruchów, sił politycznych i gospodarczych. Zdaniem Szkudlarka (2016), aktywność obywatelska może być podejmowana w ramach pełnionych ról społecznych lub poza nimi, mając charakter działań formalnych (uregulowanych) lub nieformalnych (spontanicznych). Oznacza to, że aktywność obywatelska nakierowana na rozwój i ochronę obszarów przyrodniczo cennych może być podejmowana przez członków społeczności lokalnej w ramach codziennych obowiązków zawodowych (np. dostosowanie działalności gospodarczej do wymogów środowiskowych, prowadzenie działalności edukacyjnej) lub pozazawodowych (działania ekologiczne podejmowane w ramach gospodarstwa domowego, inicjatywy oddolne). Cambell (2012) zauważa jednak, że dla zwiększenia skuteczności aktywności podejmowanej przez członków społeczności powinny one zawsze podlegać procesom planowania, których istotą jest łączenie wiedzy z działaniem. Aktyw-

ność wszystkich podmiotów włączających się w proces rozwoju i ochrony obszarów cennych przyrodniczo powinna być też ze sobą skoordynowana, co pozwala osiągnąć efekt synergii.

Aktywizacja społeczności a ochrona i rozwój obszarów przyrodniczo cennych

Można przyjąć, że aktywizacja społeczności obszarów cennych przyrodniczo jest niezbędnym warunkiem ich ochrony i rozwoju. Rozpatrywanie aktywizacji jako czynnika rozwoju lokalnego wywodzi się z socjologii amerykańskiej, w której krystalizowała się koncepcja „*community development*”, czyli społecznego i ekonomicznego rozwoju społeczności lokalnej jej własnymi siłami (Wierzbicki, 1987). Ta tradycja na kontynencie amerykańskim jest rozwijana także współcześnie, m.in. przez Wolf-Powers (2014), która próbuje wyjaśniać ją przez pryzmat koncepcji działania czy Sènècala (2012), który do zrozumienia rozwoju wykorzystuje teorię aktora społecznego. Na gruncie socjologii polskiej jako pierwszy do krajowych realiów próbował ją dostosować w latach 70. XX w. Wierzbicki (1973), rozwijając koncepcję „aktywizacji i rozwoju społeczności lokalnej”. W Jego opinii aktywizacja i rozwój społeczności lokalnej „*jest działalnością ludzi zamieszkałych na określonym terytorium, którzy wspólnym wysiłkiem pragną zaspokoić swe potrzeby oraz poprawić zarówno warunki swego życia, jak i warunki bytowania grupy lokalnej, głównie poprzez tworzenie nowych struktur*”.

Tradycja rozpatrywania aktywizacji jako czynnika rozwoju lokalnego jest również charakterystyczna dla rozwijanej od lat 80. XX w. koncepcji kapitału społecznego (Putman, 1995). Wielu autorów, na podstawie przeprowadzonych badań podziela pogląd Putmana, którego zdaniem poziom aktywności obywatelskiej mieszkańców wpływa na poziom rozwoju regionów (Pawlewicz, 2016; Pilecek i in., 2013; Wiesinger, 2009). Podobne podejście prezentuje też Klamut (2013), który wskazuje na zależność rozwoju lokalnego od dwóch czynników: sposobu sprawowania władzy przez organy administracji różnego szczebla i aktywności mieszkańców. Zielińska (2007), badając problem konkurencyjności obszarów przyrodniczo cennych poszukuje źródeł rozwoju lokalnego w aktywizacji społeczności. Jej zda-

niem, „niezwykle istotne uwarunkowania dotyczące rozwoju obszarów chronionych związane są z istnieniem zainteresowania społeczności lokalnej, która musi być przekonana, że istnienie tych obszarów jest szansą rozwoju i poprawy jakości życia, czyli dobrobytu tak społecznego, jak i gospodarczego”. Warunkiem zaangażowania społeczności lokalnej w działania na rzecz ochrony i rozwoju obszarów przyrodniczo cennych jest zatem powiązanie interesów ogólnospołecznych z partykularnymi, tj. dostrzeżenie w tych działaniach szansy na polepszenie swojej społecznej i ekonomicznej sytuacji. W opinii niektórych badaczy istotnym czynnikiem wpływającym na utrzymanie pewnej równowagi w środowisku naturalnym jest stopień aprobaty działań w zakresie ochrony obszarów przyrodniczych oraz jakość współpracy pomiędzy członkami społeczności lokalnej a zainteresowanymi podmiotami (Manfredo i in., 1995; Lee i Roth, 2006).

Pośrednio na znaczenie aktywizacji społecznej dla rozwoju obszarów przyrodniczo cennych wskazuje Hoessle, który uważa, że „znaczenie przyrody dla danego społeczeństwa rośnie wprost proporcjonalnie do wzrostu PKB” (Gaudie, 1994). Warto dodać, że największe poparcie dla inicjatyw ochrony obszarów przyrodniczo cennych występuje w krajach wysoko rozwiniętych gospodarczo, a więc tych, które wyróżniają się wysokim poziomem aktywizacji społecznej. W krajach rozwijających się natomiast pozytywny stosunek do ochrony przyrody charakteryzuje wyłącznie przedstawiciele kręgów elitarnych (Zielińska, 2007). Knop (2016) uważa, że „aktywizacja społeczności lokalnych jest jednym z podstawowych działań podejmowanych na rzecz rozwoju lokalnego w wymiarze zarówno społecznym, kulturowym, jak i ekonomicznym”. Skuteczna ochrona i rozwój obszarów przyrodniczo cennych są zatem zależne od poziomu aktywizacji społeczności lokalnej. Według Sênécala (2012), aktywność członków tej społeczności przejawia się nie tylko w debatach politycznych prowadzonych na szczeblu samorządowym lub rządowym, ale przede wszystkim w codziennym życiu. Specyficzne warunki życia na obszarach o dużych walorach przyrodniczych stwarzają zarówno możliwości, jak i zagrożenia dla interesów podmiotów na nich funkcjonujących, co może

skłonić je do aktywności w kierunku poszukiwania między nimi współpracy na rzecz rozwiązywania problemów lokalnych.

Założenia dotyczące podzadania badawczego

W ramach projektu pt. „Kierunki wykorzystania oraz ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego rozwoju”, realizowanego w ramach II konkursu Biostrateg, została podjęta realizacja podzadania badawczego dotyczącego aktywizacji społeczności lokalnych do działań na rzecz ochrony i rozwoju zasobów przyrodniczo cennych. Z uwagi na fakt, że aktywizacja społeczności obszarów przyrodniczo cennych jest niezbędnym warunkiem ich ochrony i rozwoju, celem głównym podzadania badawczego jest ocena sposobu postrzegania przez członków lokalnej społeczności działań na rzecz rozwoju terenu chronionego, identyfikacja ich oczekiwań oraz podjęcie próby włączenia ich w procesy decyzyjne, dotyczące zasięgu i sposobu ochrony obszarów przyrodniczo cennych.

Tak określony cel pozwala na sformułowanie problemu badawczego: Jaka jest percepcja działań na rzecz rozwoju i ochrony obszarów przyrodniczo cennych interesariuszy wewnętrznych (członków społeczności lokalnej) i zewnętrznych (turystów) oraz zakresu zaangażowania się poszczególnych podmiotów w te procesy?

Na potrzeby realizacji podzadania badawczego uwzględniono perspektywę dwóch grup podmiotów. Z jednej strony dążono do zidentyfikowania sposobu postrzegania działań na rzecz ochrony obszarów przyrodniczo cennych przez członków lokalnej społeczności, z drugiej natomiast do zidentyfikowania opinii turystów odwiedzających obszary przyrodniczo cenne na temat działań zwiększających ich atrakcyjność turystyczną. Wyniki przeprowadzonych badań wskażą, czy dokonywane przez członków lokalnej społeczności oceny działań na rzecz ochrony obszarów przyrodniczo cennych znajdują odzwierciedlenie w opiniach turystów na temat atrakcyjności tych obszarów, będącej efektem wspomnianych działań.

W celu znalezienia odpowiedzi na tak szeroko zaprezentowane pytanie konieczne jest sformułowanie szczegółowych problemów ba-

dawczych odnoszących się do dwóch grup badanych podmiotów. W perspektywie badania członków lokalnej społeczności problemy badawcze dotyczą przede wszystkim świadomości wartości obszaru, na którym żyją, identyfikacji i sposobu postrzegania działań na rzecz rozwoju i ochrony obszarów przyrodniczo cennych, zgodności między działaniami podejmowanymi na rzecz ochrony a oczekiwaniami lokalnej społeczności oraz sposobów aktywizowania społeczności lokalnej w działania i procesy decyzyjne dotyczące rozwoju tego typu obszarów. W perspektywie badania turystów analizie zostanie poddana w szczególności ich świadomość odnośnie wartości obszaru, na którym przebywają, uwarunkowania decyzji wyjazdu na tereny obszaru przyrodniczo cennego, sposób postrzegania turystyki na tym obszarze i podejmowanych na nim działań promocyjnych oraz działań realizowanych przez podmioty odpowiedzialne za ich ochronę. Nie bez znaczenia są także relacje zachodzące między społecznością lokalną a turystami.

Analiza literatury przedmiotu pozwoliła na sformułowanie hipotezy głównej: Istnieje związek między poziomem świadomości dotyczącej wartości obszaru przyrodniczo cennego a stopniem angażowania się interesariuszy w procesy jego rozwoju i ochrony.

Zrealizowanie fazy badawczej omawianego podzadania oraz analiza wyników badań stworzą możliwość sformułowania określonych efektów, przede wszystkim w postaci propozycji usprawnień działań podejmowanych na rzecz ochrony obszarów przyrodniczo cennych, aktywności włączających różne grupy społeczne w działania oraz procesy decyzyjne na rzecz tej

ochrony, jak również modyfikacji istniejących bądź stworzenia nowych instrumentów marketingowych stosowanych na obszarach przyrodniczo cennych przez oferentów w oparciu o wiedzę i doświadczenie społeczności lokalnej oraz turystów.

Podsumowanie

Aktywność społeczna podejmowana na rzecz ochrony i rozwoju obszarów przyrodniczo cennych może przybierać różne formy. Może być podejmowana indywidualnie lub w grupie, mieć charakter działań sformalizowanych lub nieformalnych, zaplanowanych lub spontanicznych. Może być działaniem w ramach czynu społecznego (nieodpłatnym) lub też w ramach wykonywanej roli społecznej. Skuteczna ochrona i rozwój obszarów przyrodniczo cennych wymaga zaangażowania całej społeczności, a więc zarówno jej wszystkich członków, jak również instytucji, w tym samorządowych funkcjonujących na danym obszarze. Należy również pamiętać o odpowiedzialności i potrzebie włączania w programy ochrony takich terenów odwiedzających je turystów. Ochrona i rozwój obszarów przyrodniczo cennych są zatem niezwykle dużym wyzwaniem, któremu można łatwiej sprostać dzięki implementacji założeń koncepcji marketingu holistycznego. Zgodnie z nimi, potrzeby (w tym prośrodowiskowe) każdego członka danej społeczności oraz dążenie do ich jak najlepszego zaspokojenia powinny ukierunkować funkcjonowanie każdego podmiotu działającego na wspólnym dynamicznie zmieniającym się rynku. Opracowanie instrumentów aktywizujących wymaga zatem poznania potrzeb i oczekiwań interesariuszy wewnętrznych (członków społeczności lokalnej) i zewnętrznych (turystów).

Literatura

- Bąbska B., Rymsza M. (2014). Organizowanie społeczności lokalnej – metodyka pracy środowiskowej, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa.
- Cambell H. (2012). Planning to change the world: between knowledge and action lies synthesis. *J. Plann. Educ. Res.*, nr 32.
- Cieszewska A. (2008). Zachowanie terenów cennych przyrodniczo w kształtowaniu struktury krajobrazu na poziomie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. *Probl. Ekol. Krajobrazu*, nr 21.
- Gaudie A. (1994). *Mensch und Umwelt*. University Press, Berlin-Hedelberg.
- Górska K., Poskrobko B., Radecki W. (1998). *Ochrona środowiska. Problemy społeczne, ekonomiczne i prawne*. PWE, Warszawa.
- Grodzińska-Jurczak M., Cent J. (2010). Udział społeczny szansą dla realizacji programu Natura 2000 w Polsce. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą*, 66 (5): 341–352.

- Gwiazdowicz M. (2010). Środowisko przyrodnicze na obszarach wiejskich zagrożenia i szanse. *Studia BAS*, 4 (24): 247–272.
- Jermaczek A., Pawlaczek P. (2004). *Natura 2000 – narzędzie ochrony przyrody. Planowanie ochrony obszarów Natura 2000*. WWF Polska, Warszawa.
- Klamut R. (2013). Aktywność obywatelska jako rodzaj aktywności społecznej – perspektywa psychologiczna. *Studia Socjol.*, nr 1.
- Knop M. (2016). Wolontariat jako próba aktywizacji społeczności lokalnej. W: *Edukacja i aktywizacja społeczności lokalnych. Zagadnienia teoretyczne i aplikacje praktyczne*, J.M. Garbula (red.). Wyd. UWM, Olsztyn.
- Kopaliński W. (2007). *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*. Oficyna Wyd. Rytm, Warszawa.
- Lee S., Roth W.M. (2006). Community-level controversy over a natural resource: toward a more democratic science in society. *Soc. Nat. Res.*, 19: 429–445.
- Makomaska-Juchiewicz M., Tworek S. (2003). *Ekologiczna sieć Natura 2000. Problem czy szansa?* Inst. Ochr. Przyr. PAN, Kraków.
- Manfredo M.J., Vaske J.J., Decker D.J. (1995). Human dimensions of wildlife: Basic concepts. In: *Wildlife and recreationists: Coexistence through management and research*, R. Knight, K. Gutzwiller K. (eds). Island Press, Washington, pp. 17–32.
- Michalik A. (1998). Aksjologiczne uwarunkowania aktywności społecznej. W: *Aktywność społeczna. Warunki prawne i formy aktywności w społeczności świeckiej i kościelnej*, R. Sztymmler (red.). Mat. konf. nauk., WSP, Olsztyn.
- Milczarek K. (1997). Przystosowani? O kondycji materialnej i psychospołecznej Polaków. W: *Wartość, praca, zakupy. O stylach życia Polaków*, M. Falkowska (red.), CBOS, Warszawa.
- Mularska-Kucharek M., Świątek A. (2011). Aktywność społeczna mieszkańców Łodzi. Analiza wybranych wymiarów. *Studia Regionalne i Lokalne*, nr 4.
- Pawlewicz K. (2016). Relationship between social capital and socio-economic development based on rural communes in the Warmińsko-Mazurskie voivodeship. *J. Agr. Rural Develop.*, nr 3.
- Pilecek J., Chromy P., Jancak V. (2013). Social capital and local socio-economic development: the case of Czech peripheries. *Tijdschrift voor Economische and Sociale Geografie*, nr 5.
- Psyk-Piotrowska E. (2011). Aktywizacja i rozwój lokalny jako program i metoda działania na rzecz zmian. *Acta Univ. Lodz.*, nr 37.
- Putman R. (1995). *Demokracja w działaniu. Tradycje obywatelskie we współczesnych Włoszech*. Znak, Kraków.
- Sénécal G. (2012). Community development and social actor theories: a case study in Montreal (Canada). *Social Geography*, nr 7.
- Siciński A. (1988). *Style życia w miastach polskich*, Ossolineum, Warszawa.
- Stypułkowski W. (2012). Aktywność obywatelska – pojęcie, pomiar i jej wpływ na rozwój regionalny. *Zesz. Nauk. WSEI, Seria: Ekonomia*, nr 5.
- Szkudlarek P. (2016). Płeć studentów a ich aktywność społeczna w świetle badań nad kapitałem społecznym. *Prace Nauk. UE we Wrocławiu, Seria: Ekonomia*, nr 449.
- Tyszkowa M. (1990). *Aktywność i działalność dzieci i młodzieży*. WSiP, Warszawa.
- Wielawska I. (2011). Aktywizacja społeczno-gospodarcza obszarów przyrodniczo cennych dla potrzeb ich zrównoważonego rozwoju. *Polskie Stowarzyszenie Zarządzania Wiedzą*, nr 44.
- Wierzbicki Z. (1973). Aktywizacja i rozwój społeczności lokalnych. W: *Aktywizacja i rozwój społeczności lokalnych*, Z. Wierzbicki (red.). Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław.
- Wierzbicki Z. (1987). Aktywizacja i rozwój społeczności lokalnych i środowiskowych. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, z. 3.
- Wiesinger G. (2009). The importance of social capital in rural development, networking and decision making in rural areas. *J. Alpine Res.*, nr 4.
- Wolf-Powers L. (2014). Understanding community development in a „theory of action”. *Framework: norms, markets, justice. Planning Theory & Practice*, nr 2.
- Zielińska A. (2007). Konkurencyjność obszarów przyrodniczo cennych. W: *Przedsiębiorstwo i państwo – wybrane problemy konkurencyjności*, T. Bernat (red.). Wyd. Print Group Daniel Krzanowski, Szczecin.

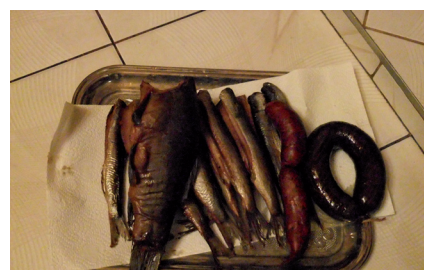
ACTIVIZATION OF THE LOCAL COMMUNITY AT VALUABLE NATURAL AREAS

Summary

The present paper has a theoretical character and it uses the cognitive-critical analysis method for the literature of the subject. The aim is to bring closer the relevance of activization of the local community at the natural valuable areas in the process of their conservation and development. This objective was achieved within the subtask of the research project „Directions of utilization and conservation of farm animal genetic resources under sustainable development conditions” realized under Biostrateg II Programme.

The civilization development contributes to a number of problems and risks in all aspects of human life, including the natural environment. The contemporary societies face the problem how to protect the biodiversity and natural resources from destruction. The experience in promoting initiatives for conservation of valuable nature areas can be found in the assumptions of the European Ecological Network Natura 2000 that stretches across all the EU countries. The Natura 2000 network highlighted not only the environmental aspects but the local social-economic conditioning as well pointing out the multiple benefits for future generations. A concern for natural environment promotes important action in favour of rural development affected by a direct relationship between the quality of environment and the quality of life of people living there. Besides, the tasks undertaken to support the conservation of the existing natural resources result from the commitments taken on by the European Union member states.

Key words: local community activization, valuable natural areas

W gospodarstwie agroturystycznym – *In agritourism farm* (fot. D. Dobrowolska)